

saldırmaları üzerine 16 Nisan 1854'te başşehir Zengibar'dan ayrılıp Maskat'a gidince ikinci oğlu Hâlid'i vali ve ölümü halinde kendisine halef olarak tayin etti. Hâlid'in aynı yılın kasımında vefat etmesi üzerine, Süveynî ve Türkî gibi daha sonra Uman sultanı ve Sümeyl gibi vali olan kendisinden büyük kardeşleri varken Mâcid babası tarafından onun yerine valiliğe getirildi. Seyyid Saîd 1856 Ekiminde Zengibar'a dönerken yolda öldü. Yanında bulunan yedinci oğlu Bergaş, Zengibar'a ulaştığında tahtı ele geçirmeye teşebbüs ettiyse de başarılı olamadı (Ruete, s. 105); ailesi ve Zengibar'ın önde gelenlerinin onay ve desteğini alan Mâcid kendisini sultan ilân etti.

Bunun üzerine Seyyid Saîd'in Uman'daki (Maskat) halefi olan üçüncü oğlu Süveynî, devletin daha zengin olan Zengibar adası ve Doğu Afrika sahilindeki bölgelerinin Mâcid'in eline geçmesinden rahatsız oldu ve babasının bu mülklerinin kendisine miras kaldığını ileri sürerek Mâcid'in sultanlığını tanımadı. Amcasının oğlu Muhammed b. Sâlim'in araya girmesiyle Mâcid, Süveynî'ye yıllık 40.000 Maria Theresa doları (86.400 rupi) yardım vermeyi kabul ettiyse de Süveynî bunu bir haraç ve Zengibar'ın kendisine bağımlılığına işaret olarak gördü. Zengibar'ın o sırada 200.000 dolar civarında olan yıllık geliri (Burton, I, 274; Sultân b. Muhammed el-Kâsımî, s. 174) daha sonra gittikçe artmıştır.

Mâcid, tahta geçtikten bir süre sonra babasının köle ticaretini yasaklayan فرمان ve antlaşmalarını iptal etmek istediye de Batılılar'dan şiddetli tepki gördü. Yönetiminin ilk yıllarında tahtın arkasındaki gerçek güç İngiliz konsolosu Atkins Hamerton idi ve onun 1857 Temmuzunda ölümü Mâcid'e büyük bir darbe oldu. Öldürülmek korkusuyla savaş gemilerinden birine sığınan Mâcid, ancak 1858 Temmuzunda yeni konsolos Colonel C. P. Rigby geldikten sonra sarayına dönebildi. Bu arada Süveynî'nin ve Zengibar'daki Arap kabilelerinden Hars'ın desteklediği Bergaş, Mâcid'i tahttan indirip yerine geçmek için tekrar teşebbüste bulundu, ancak İngilizler'in müdahalesi karşısında başarılı olamayıp Bombay'a sürüldü (1859). Bu dönemde Zengibar'ın İngilizler yanında Fransız ve Almanlar'la da ticarî ilişkileri gelişti. Bu ilişki sayesinde Mâcid'in kız kardeşi Selmâ, Alman konsolosluğu memurlarından Heinrich Ruete ile evlendi; onun 1886'da kaleme aldığı

hâtıraları o günkü sosyal hayatı yansıtan önemli bir belge niteliğindedir (bk. bibl.).

Babası tarafından Sühâr ve çevresine vali tayin edilen kardeşi Türkî ile olan ihtilâfını barışla sonuçlandıran Süveynî'nin Zengibar'ı ele geçirmek üzere 2500 kişilik bir kuvvetle düzenlediği sefer İngiliz donanması tarafından engellendi (1859) ve aralarındaki ihtilâf Hindistan genel valisi Lord Canning'in hakemliğine sunuldu. Vali Uman Sultanlığı'nı ikiye bölerek Mâcid'in Zengibar ile Doğu Afrika sahilindeki bölgelerin sultanı olarak tanınmasına ve ekonomik bakımdan daha iyi durumda olmasından dolayı Maskat sultanına yıllık 40.000 Maria Theresa doları yardım yapmasına hükmetti (1861). Ancak bu ödemenin Zengibar'ın Maskat'a bağımlılığı şeklinde yorumlanmamasını şart koştu. Her iki sultanın bağımsızlığını sağlayan bu durum daha sonra bir İngiliz-Fransız ortak deklarasyonu ile tanındı (13 Mart 1862). Devletin bu şekilde ikiye bölünmesi İngilizler'in bölgedeki sömürge politikalarına yaramış, bu süreç 1890'da Almanya ve İngiltere arasında yapılan antlaşmayla Zengibar'ın İngiliz sömürge yönetiminin merkezi olması ve Maskat üzerindeki nüfuzunun artmasıyla sonuçlanmıştır.

Süveynî 1866'da oğlu Sâlim tarafından öldürülünce Mâcid baba katili olduğu için ona yapmakta olduğu yardımı kesti; Uman üzerindeki nüfuzunu diğer devletlere kaptırmak istemeyen İngiliz yönetimi Sâlim'in sultanlığını tanıdı ve tahkim gereği olan bu ödemeyi üstlendi. İngiltere'nin baskıları üzerine Mâcid bir yıl ödeme yaptıktan sonra Rustâk Valisi Azzân b. Kays, Sâlim'i tahttan indirip Maskat'a hâkim olunca (1868) ödemeyi tekrar durdurdu.

Bazı karışıklıklarla birlikte başarılı sayılabilecek bir yönetim ortaya koyan Mâcid, 1861'de bir isyanın çıktığı Pate'ye bir sefer düzenledi. Bwana Mataka'nın oğlu Şeyh Muhammed sultanın ordusunu Siyu Kalesi'nde püskürterek mağlûp etti (1863) ve Pate hâkimî Ahmed Simba ile birlik oldu. Bunun üzerine Mâcid'in gönderdiği donanma Siyu'yu altı ay kuşatma altında tuttu ve erzağı tükenen Şeyh Muhammed antlaşma yapmak zorunda kaldı. Mâcid 1866'da daha güçlü bir isyanın baş gösterdiği Witu'da ise başarılı olamadı. Mâcid 1870'te ölünce Bombay'da sürgünde olan kardeşi Bergaş tahta geçti.

Mâcid, 1862'de Mzizima adlı küçük iskele kasabasında bir saray ve binalar yaptırarak bugünkü Tanzanya'nın eski mer-

kezi ve en büyük şehri olan Dârüsselâm'ı kurmuş, Afrika içlerine giden kervanların başlangıç noktası olan bu şehir 1891'de Alman sömürge yönetiminin merkezi olmuştur. Babası Seyyid Saîd gibi Mâcid de Batılı seyyahlara ve Hristiyan misyonerlerine kolaylıklar sağladı. 1865'te Universities Mission to Central Africa (UMCA) adına faaliyet gösteren Başpiskopos William George Tozer, kendisine tanınan imtiyazlarla Kiungani'de ve birkaç yıl sonra Mbweni'de araziler satın alarak Hristiyanlığı kabul edenler için bir köy kurdu; Hristiyanlık Doğu Afrika içleriyle Orta Afrika'ya buradan yayıldı (Ahmed Hamoud el-Maamiry, s. 17).

BİBLİYOGRAFYA :

R. F. Burton, *Zanzibar: City, Island and Coast*, London 1872, I, 256-274, 310-311, 475; *Delîlû'l-Halîc* (Târih), II, 729-732, 745, 759-760; W. Phillips, *Oman: A History*, Beirut 1971, s. 135-137; I. Skeet, *Muscat and Oman: The End of an Era*, London 1974, s. 48-49; N. R. Bennett, *A History of the Arab State of Zanzibar*, London 1978, s. 58-95, 104; Khâlid al-Wasmî, *Oman entre l'indépendance et l'occupation coloniale*, Genève-Paris 1986, s. 34, 152-154, 156-157, 166, 168-171; J. C. Wilkinson, *The Imamat Tradition of Oman*, Cambridge 1987, s. 67, 229, 233, 239, 264; Ahmed Hamoud al-Maamiry, *Omani Sultans in Zanzibar: 1832-1964*, New Delhi 1988, s. 10-12, 14-17; Sultân b. Muhammed el-Kâsımî, *Taksîmû'l-imberâtû-riyyeti'l-'Umâniyye: 1856-1862*, Dübey 1989, s. 7-8, 65-66, 69-71, 79, 81-137, 174, 228-300; E. Ruete, *Memoirs of an Arabian Princess from Zanzibar*, Princeton 2000, s. 12-13, 93, 96-105, 110, 138-139, 226; Abdurrahman b. Ali es-Sedîs, "el-'Alâkât beyne 'Umân ve Zencîbâr: 1277-1308/1861-1891", *ed-Dâre*, XXV/2, Riyad 1420, s. 181-222; G. S. P. Freeman-Grenville, "Mağîd b. Sa'îd", *EP* (İng.), V, 1030-1031.

AHMET ÖZEL

MADAGASKAR

Hint Okyanusu'nun

Güney Afrika kıyılarına yakın kesiminde bir ada devleti.

I. FİZİKÎ ve BEŞERÎ COĞRAFYA

II. TARİH

III. ÜLKEDE İSLÂMİYET

Afrika'dan Mozambik Boğazı ile ayrılan Madagaskar'ın (Malagasy, Madagaskar Demokratik Cumhuriyeti) yüzölçümü 587.041 km², nüfusu 15.243.100 (2003 tah.), başşehri Antananarivo (Tananarive, 895.300), diğer büyük şehirleri Toamasina (Tamatave, 173.700), Antsirabe (158.900), Fianarantsoa (137.700), Mahajanga (Mahajunga, 134.600) ve Toliara (Tuléar, 101.900) Antseranana'dır (Diégo-Suarez, 74.400).

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

Yeryüzü şekilleri bakımından ada doğuda ortalama 50 km. genişliğinde alüvyonlu ovalarla kaplı dar kıyı şeridi, ortada yüksekliği 2000 metreye kadar varan bir plato (en yüksek yeri 2876 metrelik Maromokotro doruğu) ve batıda 95-200 km. genişliğindeki alçak ovalarla platolar olmak üzere üç bölgeye ayrılır. Ortadaki yüksek bölge doğu sahiline dik, batı sahiline kademeler halinde tedrici bir eğimle iner. Kuzeyi ile doğusu gür ormanlarla kaplı olan adanın alize rüzgârlarına açık, bol yağmur alan doğu bölgesinde sıcak ve rutubetli bir iklim hüküm sürer. Batı bölgesinde yağmurlar daha az, ortadaki yayla bölgesinde ise iklim serin ve yaşamaya daha uygundur. Adadaki en önemli akarsular Ivondro, Maningory, Mananare, Betsiboka, Mangoky ve Faraony'dir.

Madagaskar halkı başlıca on sekiz etnik gruba mensuptur. Bunların büyük bir bölümü farklı tarihlerde Endonezya'dan, özellikle Sumatra'dan gelen Malay-Endonezya topluluklarına dayanır. En büyük etnik grup (% 26) adanın her yerinde görülen Merinalar'dır (Hovalar); onları yine Endonezya kökenli Betsimisarakalar, Betsileolar ve Tsimihetiler ile Doğu Afrika'dan gelen Bantu kökenli Sokalavalalar ve Antampatranalar takip eder. Bunların dışında Arabistan, Hindistan, Çin ve Komor adalarından gelen halklar da vardır. Dışarıdan gelenler zamanla birbirlerine karışmış ve melez topluluklar oluşturmuştur. Halk arasında genellikle Malgaş (Malagazi) dilinin çeşitli lehçeleri konuşulur; bunlardan Merina (Hova) Fransızca'nın yanında ülkenin ikinci resmî dili olarak kabul edilmiştir. Sömürge idaresine kadar bu dil bazılarında değişikliğe gidilmiş Arap harfleriyle yazılıyordu; Fransızlar bu yazının yerine Latin alfabesini yerleştirdiler. Ülke nüfusunun yarıya yakını animist, % 40 kadarı hristiyan (% 60'ı Katolik, % 40'ı Protestan) ve oranlarının yaklaşık % 10 olduğu tahmin edilen müslümanlardan oluşmaktadır. XVI. yüzyılın başlarında adaya gelen Portekizli rahiplerin gayretiyle yayılmaya başlayan Hristiyanlık XIX. yüzyıla kadar sınırlı bölgelerde tutunabilmiş, özellikle sömürge idaresi döneminde ülkenin her tarafına yayılmıştır.

Dünyanın en fakir ülkeleri arasında yer alan Madagaskar'da tarım ön planda olmakla beraber modern usuller uygulanmadığından verim düşüktür. Irmak ve göl kenarlarında pirinç ziraatı yapılır. Manyok, patates, yer fıstığı ve sebzenin

dışında kahve, kakao, hindistan cevizi, şeker kamışı, tütün ve çeşitli baharat türleri yetiştirilir. Sanayi sektöründe daha çok tekstil, çimento, sigara ve şeker fabrikaları, birkaç makine fabrikası ve Toamasina'da bir petrol rafinerisi vardır. Adanın çeşitli yerlerinde boksit, kömür, demir, nikel, grafit, mika gibi yer altı zenginlikleri bulunmakta, fakat bunların ancak bir kısmı işletilebilmektedir. Adanın dağlık oluşu yol yapımını zorlaştırmaktadır. Buna bağlı olarak ulaşım ve taşımacılık fazla gelişmemiştir; sadece toplam 54.200 km. karayolu, 1054 km. demiryolu mevcuttur. Başşehirdeki havaalanı ile Toamasina ve Mahajanga limanları uluslararası niteliktedir. Dışarıya başlıca kahve, vanilya, şeker, maden filizi, karanfil ve petrol ürünleri satılırken dışarıdan kimyevi maddeler, ham petrol, makine, elektrik malzemeleri ithal edilir; Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Topluluğu üyeleri, Rusya ve Japonya en çok ticaret yapılan ülkelerdir.

II. TARİH

Adanın ilk sakinlerinin daha sonraları da zaman zaman buraya göç eden Doğu Afrikalılar'la Endonezyalılar olduğu anlaşılmaktadır. İslâm'ın doğuşunun ardından müslüman tüccarlar gelerek özellikle adanın kuzeybatı, güneydoğu ve doğu kıyılarında ticaret merkezleri kurdular. Müslüman coğrafyacıların Cezîretülkumr, Doğu Afrikalı Bantular'ın Bukini ve Portekizliler'in San Lorenzo (Saint Laurent) dedikleri adadan ilk defa oraya gitmemiş olan Marco Polo duyduğu şekle göre Ma-deigascar adıyla bahsetmiştir (İA, VII, 123-124). XIX. yüzyıla kadar Güney Arabistanlı denizciler ve XVI-XVII. yüzyıllarda Portekizli tarihçiler Cezîretülkumr adını kullanmışlardır, bu ad halen Komor adalarında yaşamaktadır. Adayla ilgili ilk ayrıntılı bilgileri veren coğrafyacı Şerif el-İdrîsî (ö. 560/1165), *Nüzhetü'l-müşâtâk*'ında Cezîretülkumr'un Reybehât adalarından yedi günlük uzaklıkta olduğunu bildirmekte, halkının yaşayışı hakkında bilgi vermekte ve onların dilinden anladıkları Zenc ülkesine giderek mallarını sattıklarını söylemektedir (Géographie d'Édrisi, I, 59-70). Yâkût da Kumr'un Zenc denizinin ortasındaki adaların en büyüğü olduğunu, adada birçok şehrin ve birbiriyle savaş halinde birtakım krallıkların bulunduğunu, sahillerinden amber toplandığını ve burada yaprağı güzel kokulu "kumârî" bitkisinin yetiştiğini haber vermektedir (Mu'cemü'l-büldân, IV, 397). XIII. yüzyılın sonlarına doğru adanın durumunu anla-

tan İbn Saîd el-Mağribî halkının Çinliler'le akraba olduğunu, aralarında anlaşmazlık çıkınca buraya gelip Kumriya adlı şehre yerleştiklerini ve sayıca çoğaldıktan sonra adanın diğer yerlerine dağıldıklarını yazmaktadır (Ferrand, *Relations de voyages*, s. 316-321). Daha sonra Şeyhürrabbe ed-Dımaşki, Ebü'l-Fidâ, Makrizî, İbn Mâcid ve Süleyman el-Mehrî gibi coğrafyacılar Cezîretülkumr hakkında çeşitli bilgiler vermişlerse de bu bilgilerin bir kısmı yanlış, bir kısmı da öncekilerin tekrarı niteliğindedir.

Avrupalı sömürgeci devletler Madagaskar'dan XVI. yüzyılın başlarında haberdar oldular ve Hindistan denizyolu üzerinde bulunması sebebiyle taşıdığı stratejik önemden dolayı hâkimiyetini ele geçirebilmek için birbirleriyle üç asır süren bir mücadele içine girdiler. Bu zaman zarfında özellikle köle ticaretinin buraya çektiği Avrupalı tüccarlar, maceraperestler ve misyonerler sahil bölgelerinde bazı antrepo ve yerleşim merkezleri kurdular. Madagaskar'ın sömürgeleştirilmesi XVII. yüzyılın ortalarında Fransa tarafından gerçekleştirildi. Önce Société Française de l'Orient 1643'te Fort-Dauphin'de (Faradofay) elde ettiği araziye 1686'da devlette devretti; fakat Fransa'nın o dönemde adayla herhangi bir resmî ilişkisi olmadı. Bu tarihlerde adada Hollanda ve İngiltere'nin de bazı küçük yerleşim merkezleri vardı. 1750'de Fransa, Betsinisaraka kabileleri birliğinin reisiyle bir antlaşma imzalayarak doğu sahili karşısındaki Nosy Boraha (St. Marie) adasını hâkimiyetine aldı. XVIII. yüzyılın ikinci yarısında orta bölgedeki Merinalar Madagaskar'da siyasi birlik kurdular; daha sonra Kral I. Radama (1810-1828) adanın 2/3'üne hâkim oldu. XIX. yüzyılda İngiltere ve Fransa arasındaki rekabet son haddine vardı. Kral I. Radama adada Fransız yayılmasını önlemek için İngiltere'nin desteğini istedi ve ülkesini hristiyan din ve kültürüne açmayı kabul etti; bundan sonra Protestan misyonerler adaya geldiler. Radama'nın ölümünün ardından yerini alan karısı I. Ranavalona (1828-1861) yabancılarla bütün ilişkilerini keserek misyonerleri adadan kovduğu gibi İngiltere ve Fransa'nın saldırılarını da püskürttü. Fakat yerine geçen II. Radama (1861-1863) bütün limanları açarak Avrupalıların adaya gelmesine izin verdi; bunun üzerine Fransız Katolik ve İngiliz Protestan misyonerleri rekabet halinde adaya akın ettiler. Daha sonra Kraliçe Rozoherina (1863-1868) İngiltere ile himaye antlaşması imzaladı;

Kraliçe II. Ranavalona ise (1868-1883) Protestanlığı kabul etti. Aynı yıl Fransızlar Merinalar'ı yenilgiye uğratarak Majunga ile Tamatave'yi işgal ettiler. 1885'te imzalanan bir antlaşmayla Diégo-Suarez ve Tananarive'ye yerleşen Fransızlar, 1890'da Merinalar'ın son hükümdarı Kraliçe III. Ranavalona'yı (1883-1897) Fransa'nın himayesi altına girmeye mecbur bıraktılar ve 27 Ocak 1897'de de yönetime el koyup kendisini yurt dışına sürdüler.

Sömürge yönetimi adadaki siyasî ve idarî yapıyı tamamen, dinî yapıyı büyük ölçüde değiştirdi. Ekonomi Fransa'nın ihtiyaçlarına göre düzenlenerek kahve, vanilya, tütün, kauçuk gibi ürünlerin yetiştirilmesine öncelik verildi, bu arada halk Hristiyanlığı kabul etmeye zorlandı. II. Dünya Savaşı sırasında İngiltere tarafından işgal edilen ada (1942) 1943'te De Gaulle'ün denetimine geçti. 1945'te otuzu Fransız, otuzu yerli olmak üzere altmış üyeden oluşan bir temsilciler meclisi açıldı. 1947 ve 1948'de Fransızlar'la yerli halk arasında kanlı çatışmalar çıktı. Savaşın sonra kurulan bağımsızlık yanlısı örgütler halktan büyük destek gördüler. 1957'de özerklik verilen Madagaskar, 14 Ekim 1958 tarihinde özerk cumhuriyet olarak Fransız Ülkeler Topluluğu'na katıldıysa da bu gelişmeler bağımsızlık isteklerine cevap vermedi; nihayet ada, ilk anayasanın hazırlanmasından (1959) sonra 26 Haziran 1960 tarihinde bağımsızlığını kazandı. Bağımsızlığın ardından ülkeye istikrarsızlık hâkim oldu. 1958'de devlet başkanlığına seçilen ve Fransa ile geniş iş birliğine giren Philibert Tsiranana'nın yönetimine karşı 1967'de yoğun bir muhalefet başladı ve 1971'de başşehirdeki üniversite öğrencilerinin boykotu ciddi sıkıntılara yol açtı. Tsiranana, hükümeti feshederek bütün yetkileri genelkurmay başkanı General Ramanantsoa'ya verdi. 1959 anayasası yürürlükten kaldırılarak ekonomi, eğitim ve dış ilişkilerde politika değişikliğine gidildi. 1973'te Fransa ile yapılmış olan eski iş birliği antlaşmaları iptal edildi; yabancı askerler ülkelerine gönderilirken ülke Fransız etki alanından uzaklaştı. 31 Aralık 1975'te Madagaskar Demokratik Cumhuriyeti kuruldu ve devrim yüksek konseyi başkanı Didier Ratsiraka cumhurbaşkanı oldu. Yeni anayasanın kabul edilmesinin (30 Aralık 1975) ardından Marksist-Maoist bir rejimin yerleştirilmesine çalışıldı ve öncelikle bazı temel sektörler devletleştirildi; ancak ekonomik ve siyasî karışıklıkların sonu gelmedi. 1980'li yıllarda artan so-

runlar karşısında baskıcı yöntemlere başvuran Ratsiraka 1991'de dönemin en ciddi muhalefetiyle karşılaştı ve anayasanın değiştirilerek çok partili demokratik rejime geçilmesini kabul etmek zorunda kaldı. İstifa eden sosyalist hükümetin yerine muhalefet tarafından kurulan liberal hükümet geldi. 1992 başında yeni bir anayasa hazırlamak üzere bir kurucu meclis oluşturuldu. Yeni anayasaya göre yapılan 25 Kasım 1992 ve 10 Şubat 1993 seçimlerini kazanan muhalefetin adayı Albert Zafy cumhurbaşkanı oldu.

III. ÜLKEDE İSLÂMİYET

Câhiliye döneminden beri Araplar'ın ticaret yaptıkları Komor adaları, Doğu Afrika sahilleri ve Madagaskar'a İslâmîyet I. (VII.) yüzyılda girdi. III (IX.) yüzyılda Basra körfezi çevresinden gelen Arap ve Acem müslümanların adanın kuzeybatı ve güneydoğusuna yerleşerek buralardaki idareci sınıf ailelerinin kızlarıyla evlenmeleri İslâmî varlığı güçlendirdi. Adanın güneydoğusuna gelenlerin yerlilerle kaynaşmasına mukabil kuzeybatısına yerleşenler etnik kimliklerini korumayı başardılar; halen bu bölgedeki bazı şehirlerde küçük Arap topluluklarına rastlanmaktadır. İslâmîyet'i ilk önce kabul eden yerliler adanın güneydoğusunda yaşayan Antemrona kabilesi mensuplarıdır. Daha sonraki asırlarda Doğu Afrika'dan ve Komor adalarından gelen müslümanlar da batı ve kuzey bölgelerine yerleştiler; ayrıca Arabistan'dan, Körfez bölgesinden ve özellikle Güneydoğu Asya ile Çin ve Hindistan'dan büyük gruplar geldi. Bugün ada nüfusunun yaklaşık onda birini teşkil eden müslümanlar genellikle sahillerde ve sahile yakın kesimlerde toplanmışlardır ve oturdukları yerler beş ayrı bölge oluşturmaktadır. Bunların birincisi Arap kökenli müslümanların bulunduğu güneybatı, ikincisi Umanlılar'la Basra körfezinden gelen tüccarların yerleştiği kuzeydoğu, üçüncüsü, daha çok Komor adala-

rından gelen müslümanların oturduğu kuzeybatıdaki Majunga (Mahajanga) şehri ve çevresi, dördüncüsü tarihte Mozambik'e gidip gelen müslüman denizcilere hizmet vermiş bir liman şehri olan doğu kıyı şeridindeki Manakara, beşincisi de güneydoğudaki Endonezya adalarıyla Malaya'dan gelen ve daha sonra bir bölümü orta bölgedeki Tananarive'ye giden müslümanların yerleştiği Fort-Dauphin (Faradofay) ve çevresidir. Adadaki müslüman halkın başta gelen teşkilâtı, 1975'te Majunga'da kurulan ve ülkenin çeşitli yerlerinde şubeleri bulunan eğitim amaçlı Fikambanan'ny Silamo Malagasy'dir. İkinci önemli teşkilât başşehir Antananarivo'daki, başlıca faaliyeti hafta sonlarında Kur'an, hadis ve Arapça kursları düzenlemek olan Centre Pour la Propagation d'İslam'dır. 1982'de Morondava'da kurulan Mission Islamique ülkedeki tek Şîî teşkilâttır ve amacı İsnâaşeriyye'yi geliştirmektir. Bunların dışında Association d'Etudiants Musulmans de Madagascar (1986) ve Association d'Etudiants Islamique de Madagascar (1987) adlı iki öğrenci derneği faaliyet göstermektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Şerif el-İdrîsî, *Géographie d'Édrisi* (trc. P. A. Jaubert), Paris 1836, I, 59-70; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, IV, 397; G. Ferrand, *Les musulmans à Madagascar et aux îles comores*, Paris 1891; a.mlf., *Relations de voyages et textes géographiques arabes, persans et turks relatifs à l'extrême-orient du VIIIe au XVIIIe siècles*, Paris 1913-14, s. 316-321; a.mlf., *Etudes sur la géographie arabo-islamique*, Frankfurt 1986; I, 1-50; a.mlf., "Madagaskar", *IA*, VII, 123-135; a.mlf. – P. Vérin, "Madagascar", *EP* (İng.), V, 939-945; E. Sih, *The History of Black Africa* (trc. S. Simon), Budapest 1966-74, I, 185-188, 277-281; III, 105-106; IV, 265-274; Türkaya Ataöv, *Afrika Ulusal Kurtuluş Mücadeleleri*, Ankara 1977, s. 520-524; F. Esoavelomandroso, "Madagascar et les îles avoisinantes du XIIe au XVIe siècle", *Histoire générale de l'Afrique*, Paris 1985, IV, 651-668; M. Esoavelomandroso, "Madagascar de 1880 à 1939: Initiatives et réactions africaines à la conquête et à la domination coloniales", a.e., Paris 1987, VII, 245-271; "Madagascar", *Africa South of the Sahara 1992*, London 1991, s. 616-637; Aydoğan Köksal, *Afrika: Genel ve Ülkeler Coğrafyası*, Ankara 1999, s. 132-163; H. Rusillon, "İslam in Madagascar", *MW*, XII/4 (1992), s. 386-389; J. Walker, "Islam in Madagascar", a.e., XXII/4 (1992), s. 393-397; S. M. Zwemer, "Islam in Madagascar a Blind Spot", a.e., XXX (1940), s. 151-167; Ömer Tal'at Zehrân, "el-İslâm fi Madagaskar", *ME*, XXII (1950), s. 555-559; R. K. Kent, "How France Acquired Madagascar", *Tarih*, II/4, Nigeria 1969, s. 1-19; Abul Fadl Mohsin Ebrahim, "The Progress of Islam in Madagascar", *al-İlm*, X, Durban 1990, s. 72-78; Besim Darkot, "Madagaskar", *IA*, VII, 120-124; "Madagaskar", *EUn*, X, 272-279.

Madagaskar'ın başşehri Antananarivo'da (Tananarive) bir pazar yeri

